

Штепа О. С. Вплив саморефлексії на толерантність до невизначеності у студентів-психологів. Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів). Львів, 2025. С. 225-228.

УДК 159.923.2

Олена Штепа

ВПЛИВ САМОРЕФЛЕКСІЇ НА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Професійна підготовка фахівців багатьох напрямів потребує і передбачає їх навчання щодо уміння успішно діяти в умовах невизначеності. Зокрема для психологів здатність приймати компетентні рішення у складних ситуаціях є (Федоришин, 2022: 77; Кузікова, 2018: 72) обґрунтовано доцільність теоретичного та емпіричного аналізу здатності психологів витримувати напруження складних ситуацій і розв'язувати невизначеність. Толерантності до невизначеності характеризують, як особистісну властивість, що дає змогу людині інтерпретувати непередбачуваний хід подій як можливості, а не загрозу (Кузікова, 2018: 68). Водночас для розвитку або формування толерантності до невизначеності слід встановити її чинники.

У нашому дослідженні було висунуто припущення, що толерантність до невизначеності є наслідком здатності особистості до саморефлексії. Саморефлексію ми розглядали за V. Liaudanske (2021:98) як здатність людини спостерігати за власними емоціями, міркуваннями, діями та надавати їм критичну оцінку. Альтернативна гіпотеза передбачала, що толерантність до невизначеності зумовлена життєстійкістю, як особистим досвідом людини протистояння труднощам (Титаренко, 2009: 4). У дослідженні взяли участь 75 студентів-психологів 2-4 року навчання. Методики дослідження: опитувальник толерантності до невизначеності С. Баднера, тест життєстійкості С. Мадді, опитувальник саморефлексії О. Штепа.

За допомогою кластерного аналізу методом k-середніх (рис.1) було встановлено, що психологічно досліджувані різняться саме за рівнем саморефлексії, а не життєстійкості чи толерантності до невизначеності. До кластеру 1 «низький рівень саморефлексії» увійшли 31 особа, до кластеру 2 «високий рівень саморефлексії» – 44 особи. Відтак, доцільно вважати, що не життєстійкість визначатиме відмінності у толерантності до невизначеності. Наступним аргументом щодо доцільності відкинути припущення щодо впливу життєстійкості на толерантність до невизначеності стали результати аналізу «причин та ефектів» (рис.2), які показали, що толерантність до невизначеності є значною мірою «ефектом» саморефлексії, ніж життєстійкості.

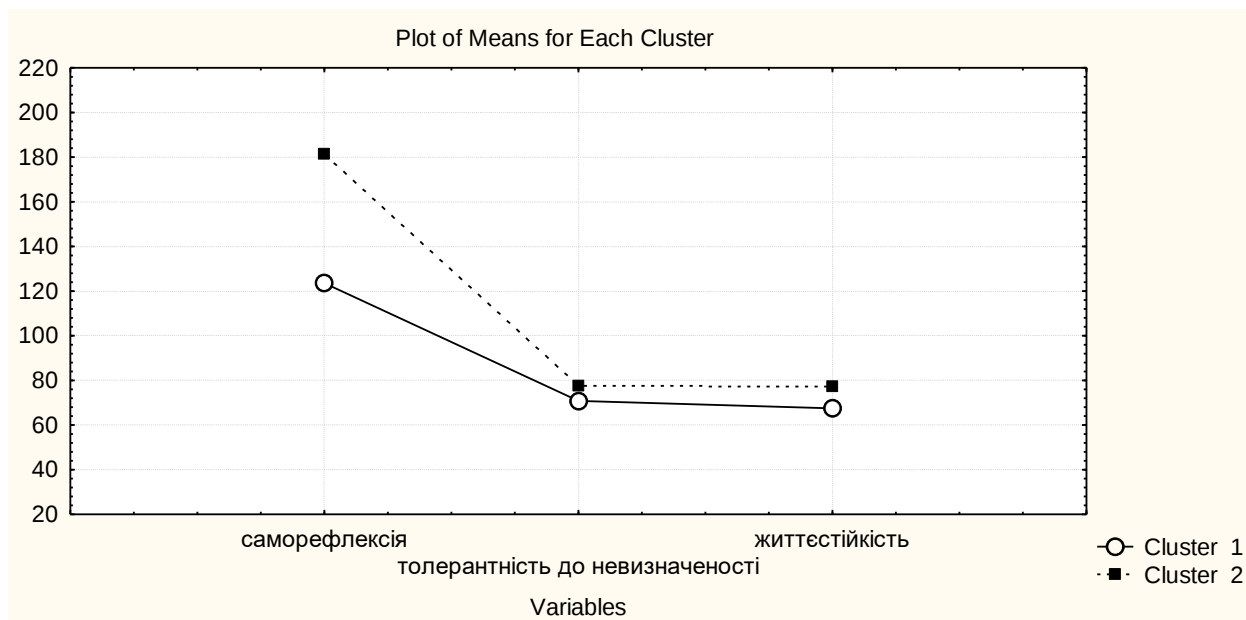


Рис.1. Типи профілю досліджуваних за показниками саморефлексії, толерантності до невизначеності, життєстійкості

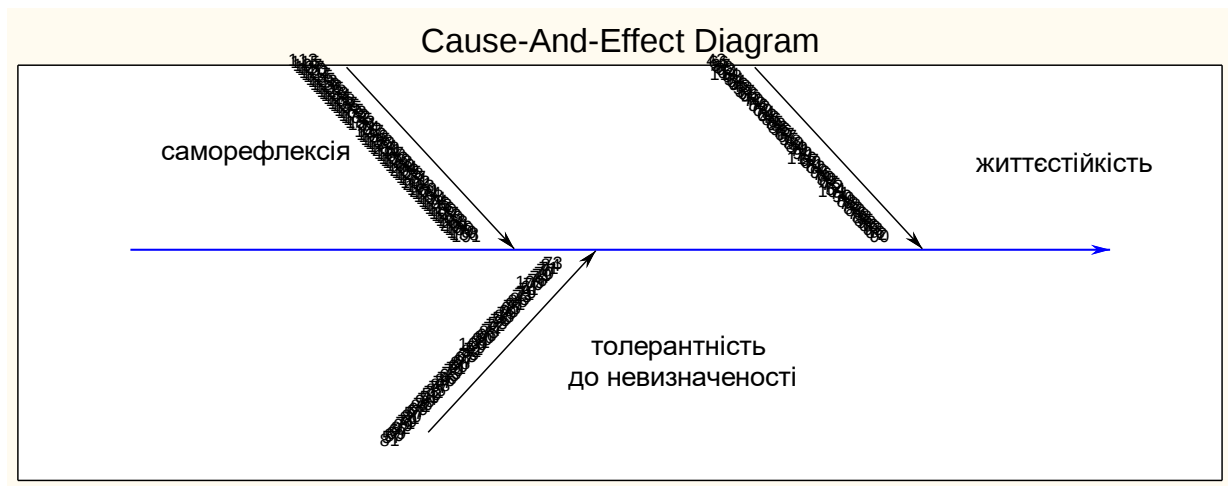


Рис.2. Результати аналізу толерантності до невизначеності як «ефекту»
«причин» - саморефлексії і життестійкості

Для визначення впливу компонентів саморефлексії на складові і загальний рівень толерантності до невизначеності було застосовано регресійний аналіз (табл.1).

Таблиця 1.

Результати регресійного аналізу щодо впливу компонент саморефлексії на складові і загальний рівень толерантності до невизначеності

Regression Summary for Dependent Variable: складова толерантності до невизначеності: **новизна**
 $R = ,27482765$ $R^2 = ,07553024$ Adjusted $R^2 = ,05002762$ $F(4,145)=2,9617$ p

	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(145)	p-level
Intercept Компоненти саморефлексії			18,75807	1,45	12,87	0,000
Артикульованість	0,35	0,11	0,22	0,06	3,20	0,001

Regression Summary for Dependent Variable: складова толерантності до невизначеності: **складність**
 $R = ,38201135$ $R^2 = ,14593267$ Adjusted $R^2 = ,13431271$ $F(2,147)=12,559$ p

	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(147)	p-level
Intercept Компоненти саморефлексії			31,30	3,20	9,75	0,000
Оригінальність	0,38	0,08	0,65	0,13	4,93	0,000

Regression Summary for Dependent Variable: складова толерантності до невизначеності **невирішуваність**:
 $R = ,31629204$ $R^2 = ,10004065$ Adjusted $R^2 = ,08154834$ $F(3,146)=5,4099$ p

	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(146)	p-level
Intercept Компоненти саморефлексії			12,81	1,04	12,29	0,000
Артикульованість	0,34	0,14	0,16	0,06	2,51	0,013

Regression Summary for Dependent Variable: **загальний рівень толерантності до невизначеності**
 $R = ,39283537$ $R^2 = ,15431963$ Adjusted $R^2 = ,13099051$ $F(4,145)=6,6149$ p

	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(145)	p-level
Intercept Компоненти саморефлексії			62,35	4,48	13,89	0,000
Оригінальність	0,32	0,09	0,73	0,21	3,46	0,000

Результати регресійного аналізу дали змогу встановити, що загальний рівень толерантності до невизначеності у студентів-психологів зумовлений таким виявом саморефлексії, як «оригінальність», що характеризує здатність людини діяти нетипово. Також оригінальність зумовлює готовність долати невизначеність у формі складного завдання: важкі і запутані ситуації можуть бути розв'язані через нестандартні рішення. Артикульованість як компонента саморефлексії, що характеризує уміння людини швидко актуалізувати найвідповідніші до проблемної ситуації знання, встановлено за чинник щодо вияву невизначеності в аспектах новизни і невирішуваності.

За результатами дослідження виведено такі висновки:

(1) толерантність до невизначеності у студентів-психологів зумовлена їх саморефлексією, а не досвідом долаття складних ситуацій; вважаємо це специфічним для студентів, які, власне, навчаються;

(2) вплив саморефлексії на долаття невизначеності виявляється у здатності до швидкого застосування необхідних у проблемній ситуації знань і готовності до нетипових рішень і дій. Перевагами такої стратегії можна вбачати високий рівень комбінаторності, водночас важливо приділити увагу розвитку у студентів-психологів умінь емоційно дистанціюватись від проблемності ситуації, будувати альтернативні гіпотези, прогнозувати хід подій, що також є компонентами саморефлексії.

Ймовірно, характер впливу саморефлексії на толерантність до невизначеності у студентів інших напрямів підготовки може мати свої особливості, які доцільно взяти до уваги у розробці ситуаційних і симуляційних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузікова С. Б. Толерантність до невизначеності : теоретико-емпіричні розвідки. Науковий вісник Херсонського університету. Серія Психологічні науки. Вип. 3. Том 1. 2018. С.67–72.
<https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/326>
2. Титаренко Т.М., Ларіна Т.О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека. Київ: Марич, 2009. 104с.
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf
3. Федоришин Г. Толерантність до невизначеності як професійна компетентність психолога. Психологія особистості : науковий теоретико-методологічний і прикладний психологічний журнал. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. Т. 12. № 1. С. 73–79.
[https://journals.pnu.edu.ua/index.php/po/article/view/6647 \](https://journals.pnu.edu.ua/index.php/po/article/view/6647)

4. Liaudanske V. Self-reflection as a tool of professional identity formation of future pedagogues. Humanities Studies. 2021. Вип.9 (86). С.91–100.
<http://humstudies.com.ua/article/view/252003>